

УДК 351.74:351.86:355.45
DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-1-13-3>

Мердов Станіслав Павлович,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки
факультету № 3

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8816-5384>

Сирнамій Віктор Васильович,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки
факультету № 3

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5014-3144>

Лунгу Дмитро Іванович,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки
факультету № 3

(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9422-7633>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІЦІЄЮ ПІДРУЧНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено питання, пов'язані з особливостями правового регулювання застосування поліцейськими примусових заходів, що зумовлені специфікою воєнного стану в Україні. Проведено детальний аналіз норм законодавства, яке регламентує застосування поліцейськими підручних засобів. Виявлено, що відсутність поняття «підручні засоби» та конкретизації підстав для їх використання може призвести до негативних наслідків для поліцейських та громадян. Сформульовано авторське визначення поняття «підручні засоби як поліцейські заходи примусу», побудовано їх класифікацію, а також окреслено підстави для застосування поліцейськими підручних засобів. Зроблено висновок, що використання поліцейськими підручних засобів в умовах воєнного стану є вимушеним заходом, який може бути необхідним у певних ситуаціях, коли штатні спеціальні засоби відсутні або для їх застосування бракує належних умов. Проте для забезпечення балансу між ефективним здійсненням правоохоронної діяльності та дотриманням прав і свобод громадян у період воєнного стану правове регулювання порядку застосування поліцейськими підручних засобів має бути вдосконалено.

Ключові слова: Національна поліція України, воєнний стан, поліцейські примусові заходи, підручні засоби.

Постановка проблеми. Введення воєнного стану в Україні спричинило необхідність адаптації нормативно-правової бази багатьох органів державної влади, зокрема й Національної поліції, з метою забезпечення ефективного виконання завдань в умовах збройної агресії росії. Роль Національної поліції в таких умовах є надзвичайно важливою, адже цей орган покликаний забезпечити правопорядок, захист прав громадян та підтримання стабільності в країні в умовах воєнного стану. Зважаючи на це, 15 березня 2022 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, в тому числі під час дії режиму воєнного стану» (далі – Закон № 2123) [1]. Водночас правові підстави застосування поліцією заходів примусу під час воєнного стану мають прогалини, які потребують усунення, оскільки «захист особистої безпеки поліцейських і ефективна тактика самозахисту є важливими аспектами їх служби, й ці аспекти постійно розвиваються та модернізуються відповідно до сучасних викликів та небезпек» [2, с. 370].

Мета дослідження – надати визначення підручних засобів як поліцейських засобів примусу, здійснити їх класифікацію та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правових підстав застосування поліцією цих заходів примусу під час воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові підстави застосування поліцейських примусових заходів, зокрема підручних засобів в умовах воєнного стану, стали предметом досліджень правознавців В.М. Синенького, Г.О. Турчанікової, А.М. Захарченка, Є.Ф. Бахчевана, В.Я. Покайчука. Однак питання законодавчого закріплення поняття «підручні засоби» та їх класифікації жоден дослідник не підіймав.

Виклад основного матеріалу. Особливий правовий режим воєнного стану вплинув на діяльність майже всіх державних інституцій. Зміни до Закону України «Про Національну поліцію» [3] надали поліцейським нові повноваження на період дії воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування. Потреба врегулювання особливостей діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану зумовила внесення до Закону України «Про Національну поліцію» низки спеціальних положень, зорієнтованих на період дії зазначеного правового режиму. Зокрема, установлено, що під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4].

Г.В. Муляр відмічає, що здійснення органами Національної поліції додаткових повноважень сприятиме стабілізації оперативної обстановки з огляду на особливий правовий режим виконання службових обов'язків. Переважна більшість заходів, що вживаються поліцейськими в межах реалізації додаткових повноважень, мають оперативний характер, окремі заходи – превентивний та профілактичний характер, проте всі вони спрямовані на забезпечення публічного порядку та прав громадян [5, с. 130].

Законодавчі зміни, внесені Законом № 2123, загалом відповідають вимогам воєнного часу, однак деякі положення, зокрема норма, якою передбачено використання поліцейськими підручних засобів, не виключають її неоднозначного тлумачення. Частина 5 статті 42 Закону

України «Про Національну поліцію» регламентує, що під час дії воєнного стану в разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки, у стані крайньої необхідності або під час затримання особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби.

Як відзначає В.М. Синенький, нещодавні зміни до Закону України «Про Національну поліцію» щодо права поліцейських використовувати підручні засоби викликали жваве обговорення та дискусію, оскільки чіткого і зрозумілого поняття, що саме слід розуміти під цими засобами, немає. Звичайно, під цим поняттям можна розуміти будь-які засоби, однак, урахувавши законність професійної діяльності поліції, важливо виокремити значення підручних засобів. У доповнення цієї тези В.М. Синенький конкретизує, що під поняттям «підручний засіб» можна розуміти певну спеціальну дію, яка дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось. Це є певні доступні елементи навколишнього середовища (предмети, речі, елементи спеціального спорядження, одягу), які за певних обставин працівник поліції може використати для реалізації своїх службових повноважень, за умови відсутності конструктивно призначених для цього спеціальних засобів. Підручні засоби становлять різноманітні засоби впливу на особу, яка вчинила правопорушення, а в деяких випадках – також на транспортні засоби, інші засоби та речі з метою усунення протиправної ситуації [6, с. 246]. А.М. Захарченко, А.В. Жбанчик, О.І. Бойко також у своїх працях наголошують на відсутності чіткого тлумачення цього поняття та необхідності в його додатковому розкритті [7, с. 91; 8, с. 213].

На нечіткість зазначених норм щодо використання підручних засобів було звернено увагу й у висновку Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України ще на стадії розгляду відповідного законопроєкту. А саме зауважувалося, що з тексту неможливо визначити, що саме мається на увазі під «підручними засобами» [9].

Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови, під словом «підручний» мається на увазі «який міститься, перебуває завжди поблизу, під рукою» [10, с. 964]. Указана термінологія трактує змістову частину підручних засобів доволі широко. У певному аспекті під ними можуть розумітися ті засоби, які конструктивно або змістово мають «мирне» призначення, належать до категорії господарсько-побутового та виробничого призначення, а також спортивні снаряди, конструктивно схожі зі зброєю. До найпоширеніших предметів, які можна використовувати як підручні засоби, можна зарахувати: стільці, табурети, книжки, папки, ручки, олівці, реміні, мотузки, посуд, зв'язки ключів тощо. За допомогою цих і подібних предметів можна здійснювати ударний, больовий і задущливий вплив на правопорушника. Тактично грамотне їх використання дає можливість співробітнику поліції перемогти в протистоянні зі злочинцем. Володіння стійкою навичкою використання підручних засобів у складній оперативній обстановці сприяє збереженню життя і здоров'я співробітника, а також громадян. Усе це свідчить про важливість та актуальність систематичного відпрацювання співробітниками поліції тактико-технічних дій у цій сфері бойових прийомів боротьби. Крім того, за допомогою підручних засобів дуже ефективно виконувати відволікаючі дії, використовуючи різні дрібниці (жмені піску, землі, снігу тощо).

Під підручними засобами як поліцейськими заходами примусу ми пропонуємо розуміти «предмети або засоби, які не відносяться до поліцейського спорядження, а також елементи поліцейського спорядження, використані не за їх прямим призначенням, які можуть бути використані для відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або під час затримання особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському».

Після формулювання визначення поняття «підручні засоби» доцільним є здійснення їх класифікації, що дозволить детальніше зрозуміти їх функціональне призначення. Причому в основу класифікації має бути покладено спосіб застосування, оскільки палицю і мотузку не вийде застосувати за одним призначенням.

Отже, пропонуємо підручні засоби розділити на кілька груп:

1. Ударно-захисні засоби – предмети, які дозволяють наносити удари або відбивати атаки (наприклад, портфель, парасолька);

2. Обмежувальні засоби – гнучкі предмети, що можуть використовуватися для обмеження рухів правопорушника (наприклад, дріт, мотузка, шарф, ремінь);

3. Колючо-ріжучі засоби – предмети з гострими краями, які можуть бути використані для завдання колючих чи ріжучих ударів (наприклад, ножиці, кулькова ручка);

4. Відволікаючі засоби – предмети, що можуть тимчасово дезорієнтувати або відвернути увагу правопорушника (телефон, пляшка з водою, монети).

Вважаємо за доцільне детальніше зупинитися на окремих підручних засобах, які, на перший погляд, можуть здатися такими, що прямо не належать до поліцейських заходів примусу, проте можуть бути ефективним доповненням до них, допомагаючи знизити ризики для поліцейського та полегшити затримання або нейтралізацію правопорушника. Наведемо такі приклади.

У випадках, коли поліцейські використовують фізичну силу для зупинки чи нейтралізації правопорушника, відволікаючі засоби можуть створити моментальну перевагу. Гучний звук може на мить відволікти увагу правопорушника, що дозволить поліцейському наблизитися або застосувати фізичну силу для знерухомлення. Раптове кидання предмета може збити порушника з пантелику, давши поліцейському час здійснити затримання або знешкодження.

Відволікаючі дії можуть допомогти поліцейському ефективніше затримати особу, яка чинить опір або намагається втекти. Використання світла (наприклад, спрямування ліхтаря в очі) може тимчасово знизити здатність правопорушника бачити, даючи поліцейському можливість наблизитися або завадити втечі. Інтенсивне включення/виключення світла може дезорієнтувати правопорушника, створюючи тимчасову невпевненість у його діях. Несподівані рухи поліцейського або відволікаючі жести (наприклад, підняття рук вгору або вказування на інший об'єкт, що начебто знаходиться за спиною правопорушника) можуть на короткий час знизити увагу правопорушника, що дозволить наблизитися до нього та застосувати стримувальні заходи. Включення гучних електроприладів (телевізора, пилососу, фену тощо) теж може відволікти увагу правопорушника. Якщо правопорушник перебуває в ізольованому приміщенні, шум електроприладів завадить йому почути наближення поліцейських і визначити їх кількість. Відволікаючі засоби допоможуть захистити поліцейських і цивільних, особливо якщо нападник уже

готовий до активних дій. Раптовий рух у бік може збити нападника з пантелику. Раптовий кидок предмета здатен відвернути його увагу.

Не зайвим буде наголосити, що відволікаючі засоби можуть створити психологічний тиск, сприяючи деморалізації правопорушника, що полегшить його затримання або зупинку. Раптова команда «Стій!» або інша різка команда може створити ефект несподіванки, змусивши порушника на мить зупинитися або розгубитися. Подібним чином може подіяти крик «Граната!», поєднаний з кидком схожого на гранату предмета під ноги правопорушнику. Гучний свист може не тільки злякати нападника, але й створити психологічний тиск, який відволіче його від агресивних дій.

Підручні засоби захисту, як-от сумка, стілець або парасолька, можуть бути використані як для активного захисту від ударів, так і для нанесення ударів у відповідь. Як засоби тимчасового засліплення нападника можуть бути використані аерозольні балончики побутового призначення, ємності з рідиною або сипучими речовинами.

Цікавою видається примітка вчених про те, що серед спеціальних засобів та правил їх застосування у ч. 3 ст. 42, п. 7 ч. 4 ст. 42 п. 12 і п. 13 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» визначено не тільки предмети, а ще й службових тварин (собаки, коні), які визнані спеціальними засобами, хоча вони і не є предметами, тож під час воєнного стану за аналогією в праві їх можна застосовувати і як «підручний засіб». О.І. Бойко та А.В. Жбанчик наводять приклад, коли для виконання службово-бойових завдань було використано пса-піротехніка, хоча це і виходило за межі встановленого законодавством порядку використання кінологічним підрозділом ДСНС цієї тварини як службової [7, с. 214].

В умовах воєнного стану, коли ситуація на вулицях може бути нестабільною, а правопорушення можуть мати загрозливий характер для національної безпеки, важливо передбачити додаткові механізми захисту поліцейських та громадян. Проте чинне законодавство не містить чіткої регламентації застосування саме підручних засобів у зазначених випадках. Це створює правову невизначеність і може призводити до зловживань або правових колізій. До подібної думки також прийшли Є.Ф. Бахчеван та В.Я. Покайчук, стверджуючи, що «оціночні» поняття у визначенні поліцейських повноважень щодо примусу може спричинити неоднозначну практику використання підручних засобів, а також створить умови для зловживання правом і викликати колізії правозастосування під час вирішення питання про правомірність таких дій поліцейського [11, с. 97]. Питання використання підручних засобів є особливо актуальним в екстремальних умовах, коли стандартні спецзасоби або вогнепальна зброя можуть бути недостатніми або їх використання може бути недоцільним у певних ситуаціях. У висновку Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України додатково акцентовано увагу на тому, що підстави, на основі яких поліцейським надається зазначене право, є занадто розмитими: норма про використання «підручних засобів» щодо особи, яка вчинила правопорушення не містить уточнення щодо ступеню суспільної небезпеки такого діяння. У висновку наводиться приклад, що куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, безсумнівно, є правопорушенням (ст. 175¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення), однак через низький рівень суспільної небезпеки воно навряд чи може бути підставою для застосування

заходів поліцейського примусу [9]. Натомість ще залишаються ситуації з відбиттям нападу на поліцейського. Й як влучно підкреслюють окремі дослідники – застосування поліцейськими підручних засобів у стані необхідної оборони в умовах воєнного стану є необхідним і важливим елементом забезпечення безпеки та правопорядку в державі [12, с. 69].

Відтак, існує потреба у конкретизації підстав використання поліцейськими підручних засобів при затриманні осіб, які вчинили правопорушення та/або чинять опір поліцейським, з урахуванням ступеня суспільної небезпеки вчинених правопорушень. Відсутність чітких критеріїв щодо використання підручних засобів у законодавстві може призвести до наступних проблем:

- суб'єктивного трактування поліцейськими ситуацій, що можуть вимагати застосування таких засобів;
- потенційного порушення прав людини через надмірне застосування сили;
- складності оцінки правомірності дій поліцейських у судовій практиці.

Для усунення потенційних ризиків, ми пропонуємо затвердити наступні правила використання поліцейськими підручних засобів:

1. Поліцейський може застосовувати підручні засоби для самозахисту або захисту інших осіб, якщо:
 - напад становить реальну загрозу життю чи здоров'ю;
 - відсутня можливість застосування спеціальних засобів або вогнепальної зброї.
2. Поліцейський може використовувати підручні засоби для запобігання загрозі державним чи громадським інтересам, життю та здоров'ю людей, якщо:
 - небезпеку неможливо усунути іншими методами;
 - шкода від застосування засобів буде меншою, ніж потенційні наслідки бездіяльності.
3. Поліцейський має право застосовувати підручні засоби для затримання особи, якщо вона:
 - чинить збройний або фізичний опір;
 - намагається втекти після вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
 - може застосувати зброю або інші засоби ураження.
4. При використанні підручних засобів у воєнний час поліцейський має враховувати:

- характер і ступінь загрози (наприклад, чи є дії особи терористичним актом, диверсією або злочином проти основ національної безпеки);

- потенційні ризики для цивільного населення та колег;

- наявність альтернативних методів припинення правопорушення.

В умовах воєнного стану зростає необхідність швидкого реагування на загрози, водночас слід уникати невиправданого застосування сили. З метою усунення правових прогалин, на нашу думку, доцільно:

- визначити чіткі категорії правопорушень, що можуть бути підставою для використання підручних засобів, з урахуванням ризиків, пов'язаних із воєнним станом;

- встановити норму, що поліцейський має право застосовувати підручні засоби лише у разі відсутності або недоцільності використання штатних спецзасобів, особливо в умовах воєнного стану, коли оперативний доступ до поповнення боєкомплекту та спецзасобів може бути обмеженим;

- застосування підручних засобів повинно відповідати рівню загрози. Вони не можуть використовуватися у випадках вчинення дрібних адміністративних правопорушень, таких як куріння у заборонених місцях або незначні порушення громадського порядку, однак можуть бути виправдані у разі загрозової поведінки правопорушника або необхідності відбиття нападу.

Висновки. Використання поліцейськими підручних засобів в умовах воєнного стану є вимушеним заходом, який може бути необхідним у певних ситуаціях, коли відсутні або недоцільні штатні спеціальні засоби. Воєнний стан суттєво змінює правові реалії, у яких діє поліція, і вимагає більшої гнучкості у виборі засобів примусу. Проте законодавча невизначеність щодо підстав їх застосування потребує додаткового врегулювання. Внесення змін до ч. 5 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», щодо уточнення поняття та порядку застосування підручних засобів, дозволить уникнути правових зловживань і забезпечити баланс між ефективністю правоохоронної діяльності та дотриманням прав і свобод громадян у період воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі, під час дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n221>
2. Сирмамій В.В. Сучасні підходи до тактики самозахисту поліцейських. *Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 06 жовт. 2023 р. Кропивницький, 2023 С. 370–371.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
5. Муляр Г.В. Діяльність органів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 61. С. 130–133.
6. Синьків В.М. Застосування поліцейськими підручних засобів в стані необхідної оборони або крайньої необхідності в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. № 32. С. 242–248.
7. Бойко О.І., Жбанчик А.В. Спеціальні засоби в діяльності поліції: нова концепція. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 212–216.
8. Захарченко А.М. Правова основа діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 3 (80). С. 90–95.
9. Висновок Головного науково-експертного управління на Проект Закону про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності

поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану (реєстр. № 7147 від 13.03.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245368>

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. Т. VIII. 1728 с.

11. Бахчеван Є.Ф., Покайчук В.Я. Деякі питання застосування спеціальних засобів Національною поліцією в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 96–102.

12. Турчанікова Г.О. Застосування поліцейськими підручних засобів у стані необхідної оборони в умовах воєнного стану. *Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції*: матеріали Всеукр. круглого столу. м. Дніпро, 7 червня 2024 р. Дніпро : ДДУВС, 2024. С. 67–69.

References

1. Pro vnesennia zmin do zakoniv Ukrainy “Pro Natsionalnu politsiiu” ta “Pro Dystsyplinarnyi statut Natsionalnoi politsii Ukrainy” z metoiu optymizatsii diialnosti politsii, u tomu chysli, pid chas dii voiennoho stanu” [On Amendments to the Laws of Ukraine “On the National Police” and “On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine” in order to optimize police activities, including during martial law]: Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 r. № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n221> [in Ukrainian].

2. Syrmamiikh, V. V. (2023) Suchasni pidkhody do taktyky samozakhystu politseiskyykh [Modern approaches to police self-defense tactics]. *Pryvatno-pravovi ta publichno-pravovi vidnosyny: problemy teorii ta praktyky*: materialy III Mizhnar. Nauk.-prakt. konf., m. Kropyvnytskyi, 06 zhovt. 2023 r. Kropyvnytskyi. S. 370–371 [in Ukrainian].

3. Pro Natsionalnu politsiiu [About the National Police]: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 580-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015. № 40–41. St. 379 [in Ukrainian].

4. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [On the legal regime of martial law]: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 r. № 389-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015. № 28. St. 250 [in Ukrainian].

5. Muliar, H.V. (2023). Diialnist orhaniv Natsionalnoi politsii Ukrainy v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu [Activities of the National Police of Ukraine under the legal regime of martial law]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. № 61. S. 130–133 [in Ukrainian].

6. Cynenkyi, V.M. (2022). Zastosuvannia politseiskymy pidruchnykh zasobiv v stani neobkhdnoi oborony abo krainoi neobkhdnosti v umovakh voiennoho stanu [Use of improvised means by police in a state of self-defense or extreme necessity under martial law]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii yurydychna*. № 32. p. 242–248 [in Ukrainian].

7. Boiko, O.I., & Zbanchyk, A.V. (2022). Spetsialni zasoby v diialnosti politsii: nova kontseptsiiia [Special means in police activities: a new concept]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. № 5. S. 212–216 [in Ukrainian].

8. Zakharchenko, A.M. (2024). Pravova osnova diialnosti orhaniv natsionalnoi politsii v umovakh voiennoho stanu [Legal basis for the activities of national police bodies under martial law]. *Pravovyi chasopys Donbasu*. №3 (80). S. 90–95 [in Ukrainian].

9. Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnia na Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do zakoniv Ukrainy “Pro Natsionalnu politsiiu” ta “Pro Dystsyplinarnyi sta-tut Natsionalnoi politsii Ukrainy” z metoiu optymizatsii diialnosti politsii, u tomu chysli pid chas dii rezhymu voiennoho stanu [Opinion of the Main Scientific and Expert Directorate on the Draft Law on Amendments to the Laws of Ukraine “On the National Police” and “On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine” in order to optimize police activities, including during martial law] (reiestr. № 7147 vid 13.03.2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245368> [in Ukrainian].

10. Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy: 250000 [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language: 250,000] / uklad. ta holov. red. V.T. Busel (2005). Kyiv; Irpin: Perun. VIII. 1728 s. [in Ukrainian].

11. Bakhchevan, Ye.F., & Pokaichuk, V.Ia. (2022). Deiaki pytannia zastosuvannia spetsialnykh zasobiv Natsionalnoi politsiiei v umovakh voiennoho stanu [Some issues of the use of special means by the National Police under martial law]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Spetsialnyi vypusk № 2. S. 96–102 [in Ukrainian].

12. Turchanikova, H.O. (2024). Zastosuvannia politseiskymy pidruchnykh zasobiv u stani neobkhdnoi oborony v umovakh voiennoho stanu [Use of improvised means by police in a state of necessary defense under martial law]. *Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia pidrozdiliv preventyvnoi diialnosti Natsionalnoi politsii*: materialy Vseukrainskoho kruhloho stolu. m. Dnipro, 7 cherv. 2024 r. Dnipro: DDUVS. S. 67–69 [in Ukrainian].

Merdov Stanislav,

Senior Lecturer at the Department of Special Physical and Pre-Medical Training of the Faculty № 3
(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8816-5384>

Syrmamiikh Viktor,

Senior Lecturer at the Department of Special Physical and Pre-Medical Training of the Faculty № 3
(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5014-3144>

Lunhu Dmytro,

Senior Lecturer at the Department of Special Physical and Pre-Medical Training of the Faculty № 3
(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9422-7633>

**FEATURES OF THE LEGAL REGULATION OF THE USE OF WEAPONS
BY THE POLICE UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL**

The article examines the features of the legal regulation of the use of improvised means by police officers during martial law in Ukraine. The current state of regulatory and legal support for coercive measures that can be used by the police in exceptional situations when standard special means are unavailable or their use is impossible is analyzed. Key legislative gaps are identified, in particular, the lack of a clear definition of the concept of “improvised means” and the specification of the grounds for their use, which can cause legal conflicts and negative consequences for both police officers and citizens. The study proposes the author's definition of improvised means as police coercive measures that are not regular special means, but can be used to stop offenses, protect police officers or third parties. The classification of improvised means is carried out according to their functional purpose, in particular, the following groups are distinguished: impact-protective (briefcase, umbrella, book); restrictive (rope, belt, wire); pricking-cutting (scissors, ballpoint pen); distractors (coins, water bottle, telephone).

Also, possible tactical approaches to the use of improvised means during the detention of resisting persons and in extreme wartime conditions were investigated. It was determined that the use of improvised means may be justified in situations where there is a threat to the life or health of a police officer or civilians, as well as to stop the aggressive actions of an offender.

Based on the analysis, recommendations were proposed to improve the legal regulation of the use of improvised means in police activities. In particular, the need to amend the legislation of Ukraine was substantiated, which would provide for a clear definition of improvised means, the establishment of their exhaustive list, as well as the formation of special training programs for police officers in order to practice the skills of effective and safe use of such means.

Thus, the article proves that regulating the procedure for the use of improvised means is important for ensuring a balance between the effective performance of law enforcement functions by the police and the observance of the rights and freedoms of citizens during martial law.

Key words: National Police of Ukraine, martial law, police coercive measures, improvised means, legal regulation, tactics of application.